

Stimuleer de sterk toegenomen actieve mobiliteit van wandelaars (en fietsers), met als resultaat: stijgende gezondheid, meer veiligheid, en minder milieubelasting en gemotoriseerd verkeer

Samenvatting

Het aantal mensen in NL dat actief wandelt of loopt is sinds de coronaperiode sterk gestegen (naar 94% van de bevolking) en het gezamenlijk aantal gelopen kilometers is eveneens fors toegenomen (naar 7 miljard km/jr.). De actieve mobiliteit van heel veel Nederlanders is dus aanzienlijk gegroeid met alle gezondheids- en milieuvoordelen van dien.

Deze groei van de actieve mobiliteit van mensen verdient het verder gestimuleerd te worden. Gemeentebesturen kunnen bij uitstek deze gezonde ontwikkeling stimuleren en faciliteren. Belangrijke factoren voor die verdere ontwikkeling zijn de wandelinfrastructuur binnen en buiten de bebouwde kom. Ook de veiligheid van voetgangers/wandelaars behoeft meer aandacht.

Wandelnet Brabant schetst hieronder mogelijkheden en aandachtspunten hiervoor en doet concrete aanbevelingen om bovengenoemde gezonde ontwikkeling te ondersteunen.

Inleiding

Ruim 94% van de Nederlanders boven 16 jaar wandelt en loopt (National wandelmonitor, Wandelnet). Dat zijn ruim 13 miljoen personen. Gezamenlijk lopen zij ca 7 miljard kilometers per jaar (CBS, 2025) en leggen zij een kwart van alle verplaatsingen te voet af, vooral in de bebouwde kom. Het aantal voetgangers/wandelaars en het aantal gelopen kilometers is tijdens de corona-periode fors toegenomen en sindsdien op dat hoge niveau gestabiliseerd. Een vergelijkbare ontwikkeling is er ook bij fietsen. Er is dus sprake van een ontwikkeling in de richting van meer *actieve mobiliteit*!

Deze ontwikkeling kent vele voordelen: Wandelen is een laagdrempelige vorm van bewegen, is goed voor de fysieke en mentale gezondheid van de mensen, én het vermindert de verkeersdruk in de centra. Meer en meer wordt wandelen en lopen een functionele (bijv. boodschappen, woon/werk, sport), sociale en recreatieve activiteit, die gezond is en ontspant.

Benut de kansen

Deze positieve ontwikkelingen naar meer *actieve mobiliteit* verdienen het om maatschappelijk verder gestimuleerd te worden. Een gouden kans voor gemeentebestuurders! Elke stimulans naar verdere actieve mobiliteit lijkt wellicht een kleine verandering, maar heeft een brede positieve uitwerking op de maatschappij (fysieke en mentale gezondheid, zorgkosten, milieu, minder verkeersdruk). Gemeentebesturen kunnen bij uitstek een belangrijke rol spelen in het faciliteren en stimuleren ervan. Belangrijke aandachtspunten hierbij zijn:

De wandelinfrastructuur en -kwaliteit

- Een aantrekkelijke, uitnodigende, verkeersluwe, veilige, obstakelvrije en toegankelijke infrastructuur voor voetgangers tussen de woonwijken, naar en bij de voorzieningen (o.a. winkelcentra, aansluiting op openbaar vervoer, e.d.) en met goede verbindingen naar het uitgebreide en onmisbare wandelnetwerk in het landelijke gebied, is van groot belang.
- Vanuit de woonhuizen moet deze infrastructuur wandelend goed bereikbaar zijn. Idealiter heeft de wandelinfrastructuur ter plekke een dergelijke opzet. In nieuwe en nieuw te bouwen woonwijken kan en moet zo'n veelzijdig wandelnetwerk in de bouwplannen zijn of worden opgenomen. Als barrières (bijv. watergangen, drukke wegen, spoorlijnen, e.d.) de toegang vanuit de bebouwde kom naar het omliggende wandelnetwerk onmogelijk maken, bedenk en realiseer dan een haalbare oplossing.
- In oudere wijken is deze ideale structuur misschien moeilijker te realiseren. Maar met creativiteit, een verstandige aanpak, en -vooral ook- vastberadenheid kunnen vaak verrassende oplossingen worden gevonden. Niet iedere straat hoeft een straat met druk doorgaand verkeer te zijn en te blijven. Voor verrassende oplossingen verwijst Wandelnet graag naar de inspiratie bundel 'Lopen in steden en dorpen'. Bedenk daarbij steeds: 'Investeren in en stimuleren van wandelen zijn het beste medicijn voor een gezondere toekomst'.
- In grote natuurgebieden (bijv. Kampina) is het aantal wandelende bezoekers inmiddels zo groot geworden, dat natuurorganisaties de toeloop willen beperken om schade aan de natuurwaarden te voorkómen. Om dit te bereiken heeft Wandelnet Brabant het initiatief genomen om 'Boerenlandpaden' te ontwikkelen in het kader van het plan Bewandelbaar Landschap.
- Dergelijke laagdrempelige wandelpaden in de nabijheid van woonwijken zijn ook zeer aantrekkelijk en kunnen de wandeldruk op de grote natuurgebieden verminderen.

De Veiligheid van wandelaars

Voetgangers/Wandelaars (en zeker ook fietsers) zijn kwetsbaar in het verkeer. Dat geldt voor botsingen '*in het verkeer*' met andere weggebruikers, maar ook bij zgn. '*enkelvoudige ongevallen*', veelal valpartijen met letsel ten gevolge van o.a. barrières of gaten resp. oneffenheden in het wegdek of wandelpad. In 2022 waren er in Nederland 58 dodelijke wandelsslachtoffers te betreuren *in het verkeer* en 94 na een *enkelvoudig* ongeval (Kenniscentrum letselpreventie Veiligheid.NL: 'Ongevallen met wandelaars'). Het aantal voetgangers/wandelaars met ernstige verwondingen bedroeg een veelvoud hiervan. Het aantal dodelijke slachtoffers na een *enkelvoudig ongeval* steeg in de periode 2020-2022 fors: van 35 naar 94.

In Brabant vinden, landelijk gezien, relatief veel ongevallen plaats met dodelijke slachtoffers. Reden voor de provincie om een ambitieus beleid in gang te zetten: 'Brabant gaat voor nul'. Gemeentebesturen kunnen veel doen om het aantal ongevallen te verminderen. Wandelnet heeft een aantal aanbevelingen geformuleerd, die specifiek gericht zijn op het verminderen

van de aantallen ongevallen met letsel, zowel voor ongevallen *in het verkeer* als *enkelvoudige ongevallen*:

Ongevallen in het verkeer:

- Maak drukke en onoverzichtelijke oversteeklocaties in de bebouwde kom zo snel mogelijk veiliger door:
 - Ter plekke een maximum snelheid in te voeren van 30 km/h
 - Fietspaden en voetpaden/trottoirs altijd ruimtelijk te scheiden.
 - Op drukke kruispunten zo mogelijk de instellingen van stoplichten aan te passen.
 - Plaats bij rotondes waarbij fiets en trottoir in twee richtingen zijn een waarschuwingslicht (oranje knipperlicht) of bord en/of verkeerslicht.
- Maak het oversteken van drukke doorgaande wegen buiten de bebouwde kom (vaak met een toegestane snelheid van 80 km/h) door voetgangers/wandelaars op wandelroutes veiliger door het plaatsen van een 'midden geleider' (vluchtheuvel) in de weg of, als het realiseren van een midden geleider op korte termijn (nog) niet mogelijk is, plaats dan bij deze oversteekplaatsen aandacht borden en verlaag ter plekke de snelheid voor motorvoertuigen en/of overweeg het aanbrengen van zebra's.
- Maak drukke fietspaden binnen en buiten de bebouwde kom, waar zowel veel voetgangers/wandelaars als fietsers deelnemen aan het verkeer, veiliger door deze fietspaden her in te richten (ruimtelijk scheiden, voldoende brede banen) en als dat niet mogelijk is met borden of wegbeschilderingen aangeven waar voetgangers moeten lopen en waar de fietsen moeten rijden.

Enkelvoudige ongevallen

De aanleidingen en oorzaken van enkelvoudige ongevallen met voetgangers zijn talrijk. De belangrijkste zijn losliggende tegels, stoepranden, oneffenheden of obstakels op het pad, gladheid, gebrekkige verlichting, al of niet gepaard gaande met balansverlies, e.d.. Vaak resulterend in een valpartij die kan leiden tot ernstig letsel (fracturen, hersenletsel). Oudere wandelaars/voetgangers (60-80 jaar) zijn aanzienlijk vaker betrokken bij enkelvoudige ongevallen.

Wandelnet adviseert oplosbare oorzaken en aanleidingen voor enkelvoudige ongevallen te monitoren en deze zo veel en zo snel mogelijk weg te nemen.

Daarnaast wordt aanbevolen om:

- voorlichtingsmateriaal te maken voor de genoemde doelgroepen;
- aandacht te vestigen op cursussen voor valpreventie, die gemeenten sponsoren;
- tevens campagnematig aandacht vestigen op de risico's in de herfst en wintermaanden in publiekscampagnes en naar gemeenten.